Eduskunta
Talousvaliokunta
00102 EDUSKUNTA

Pyyntö: Lausunto ja asiantuntijan kuuleminen Eduskunnan talousvaliokunnan kokoukseen

Energiaviraston lausunto: Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030 (VNS 7/2016 vp)

Eduskunnan talousvaliokunta on 28.2.2017 päivätyllä sähköpostilla pyytänyt Energiavirastolta kirjallista lausuntoa ja asiantuntijaa kuultavaksi 7.3.2017 pidettävään kokoukseensa, jossa käsitellään Valtioneuvoston selontekoa kansalliseksi energia- ja ilmastostrategiaksi vuoteen 2030. Energiavirasto kiittää mahdollisuudesta toimittaa lausunto ja päästä kuultavaksi.

Kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa vuoteen 2030 arvioidaan tavoitteita ja toimenpiteitä, joilla Suomi saavuttaa Juha Sipilän hallitusohjelman ja EU:n Suomea koskevat energia- ja ilmastotavoitteet sekä etenee päästöjen vähentämisessä pääministeri Jyrki Kataisen asettaman parlamentaarisen energia- ja ilmastokomitean sekä ilmastolain tavoitteiden mukaisesti vuoteen 2050 mennessä. Lisäksi strategiassa on tehty toimenpiteiden vaikutusarviot ja laadittu 100-prosenttisesti uusiutuviin energialähteisiin perustuvan energiajärjestelmän tarkastelu.

Energiaviraston tehtävänä on huolehtia sähkö- ja kaasumarkkinoiden tehokkaasta toiminnasta sekä ilmastotavoitteiden politiikkatoimien kustannustehokkaasta hallinnoinnista päästökaupan sekä uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden edistämisen osalla. Näistä lähtökohdista Energiavirasto katsoo, että strategian linjaukset päästöjen vähentämiseksi ovat pääsääntöisesti kannatettavia. Lisäksi Energiavirasto korostaa seuraavia asioita:

Uusiutuvan energian käytön lisääminen ja energian hankinnan omavaraisuus

Energia- ja ilmastostrategian mukaisesti uusiutuvan energian käyttöä lisätään niin, että sen osuus energian loppukulutuksesta nousee yli 50 prosenttiin 2020-luvulla. Hajautettua sähkön- ja lämmöntuotantoa edistetään informaatio-ohjauksella ja paikallisilla referenssikohteilla lisätään kansalaisten, yritysten ja julkisen sektorin kiinnostusta uusiutuvan energian hyödyntämiseen kiinteistökohtaisissa energiaratkaisuissa. Uusiutuvan energian lisäämiseksi ja energiatehokkuuden parantamiseksi toteutettavat lisätoimet nostavat energiaomavaraisuuden 55 prosenttiin energian loppukulutuksesta 2020-luvun loppuun mennessä.

Energiavirasto
Energimyndigheten
Lintulahdenkuja 4
FI-00530 Helsinki
Puhelin 029 505 0000
Fax 09 622 1911
S-posti kirjaamo@energiavirasto.fi
Internet www.energiavirasto.fi

Energiavirasto kannattaa asetettuja tavoitteita ja keinoja niiden toteuttamiseksi, mutta huomauttaa, että strategiassa ei ole esitetty informaatio-ohjaukseen resursseja. Energiavirasto pitää myös energian omavaraisuustavoitteita tärkeinä, mutta toteaa, että Suomesta myös viedään energiatuotteita ja niiden raaka-aineita ulkomaille, jolloin liian sitoviin tavoitteisiin kiinnittyminen ei välttämättä ole yhteiskunnan kokonaisedun mukaista eikä kustannustehokasta.

Puupohjainen energia

Strategiassa esitetään voimakasta puun käytön lisäämistä niin sähkön- ja lämmöntuotannossa kuin liikenteen biopolttoaineiden valmistuksessakin. Ohjauskeinoina mainitaan päästökauppa, energiaverotus, velvoitteet ja metsähakkeen käyttöä edistävät tuet. Tavoitteena myös on, että turve ei ole kilpailukykyisempi kuin metsähake tai metsäteollisuuden sivutuotteet, mutta kuitenkin kilpailukykyisempi kuin kivihiili ja muut fossiiliset tuontipolttoaineet.

Energiavirasto pitää tärkeänä, että puun käytön lisäys tapahtuu siten, että metsien kasvu ja siten hiilen sidonta eivät vaarannu ja, että korkeampaan jalostukseen soveltuvaa ainespuuta ei ohjaudu tarpeettomasti energiakäyttöön. Energiavirasto pitääkin tärkeänä vuonna 2019 voimaan tulevaa tuotantotukilain muutosta, jonka mukaisesti järeästä ainespuusta valmistetulle metsähakkeelle maksetaan rajattua sähköntuotannon tukea. Energiavirasto haluaa myös tuoda esille, että tuoreimpien tietojen mukaan yhdistetyssä sähkön ja -lämmöntuotannossa turve on ollut metsähaketta edullisempi polttoaine. Energiavirasto myös kannattaa strategiassa esitettyä tuontihakkeen säännöllistä seurantaa, mutta toteaa, että ainakin toistaiseksi metsähakkeen tuonti on ollut 3-4 prosentin suuruusluokkaa hakkeen kokonaiskäytöstä.

Uusiutuvan energian tuet

Strategiassa todetaan, että nykyisestä syöttötariffijärjestelmästä luovutaan ja ehdotetaan, että uusiutuvan energian tuotantoa edistettäisiin vuosina 2018–2020 kilpailuun perustuvalla teknologia-neutraalilla tuotantotuella, jolla tavoitellaan 2 TWh:n sähkön tuotantoa. Tämän jälkeen tukijärjestelmän tarve arvioidaan uudelleen. Lisäksi ehdotetaan, että investointitukia jatketaan ja, että metsähakesähkön tukijärjestelmä arvioidaan myöhemmin.

Energiavirasto toteaa, että tuulivoiman osalla nykyinen syöttötariffijärjestelmän kiintiö on jo käytännössä täynnä, mutta koska tukiaika on 12 vuotta, niin tukia tullaan maksamaan vielä vuonna 2030. Muiden teknologioiden osalla syöttötariffijärjestelmä sulkeutuu vuonna 2021 ja mikäli vielä silloin voimaloita hakeutuu ja tullaan hyväksymään järjestelmään, niin viimeiset tuet tullaan maksamaan vuonna 2033.

Energiavirasto kannattaa ehdotusta kilpailuun perustuvasta tuotantotukimallista, koska se ottaa nykyistä syöttötariffijärjestelmää paremmin huomioon uusiutuvien energioiden teknologioiden kehityksen ja koska sitä voidaan pitää julkisen talouden kannalta kustannustehokkaana. Energiavirasto pitää myös tärkeänä, että kilpailutuksen järjestäjä toimii riippumattomasti ja itsenäisesti, kilpailutuksen yksityiskohdat suunnitellaan huolellisesti ja, että siihen kohdennetaan riittävät resurssit.

Energiavirasto kannattaa myös investointitukien jatkamista ja korostaa, että niitä tulee ensisijaisesti kohdentaa teknologiselta kehitykseltään varhaisen vaiheen hankkeille ja teknologiselta kehitysasteeltaan hieman pidemmälle edenneille kokeiluhankkeille. Metsähakesähkön nykyistä tukijärjestelmää Energiavirasto pitää hyvänä, vaikka metsäenergian edistämisen ensisijaisena ohjauskeinona tulisi olla päästökauppajärjestelmä. Metsähakesähkön tukitaso määräytyy kuitenkin päästöoikeuden hinnan mukaisesti, jolloin sen hinnan mahdollisesti noustessa tukitaso laskee tai tuen tarve poistuu kokonaan.

Päästöjen vähentäminen

Energia- ja ilmastostrategiassa esitetyt päästövähennystoimenpiteet kohdistuvat lähinnä taakanjakosektorille eli maatalouteen, liikenteeseen ja rakennusympäristöön. Liikenteessä syntyy noin 40 prosenttia taakanjakosektorin päästöistä ja se onkin keskeisessä roolissa päästöjen vähentämisen kannalta. EU:n komission taakanjakoehdotus, strategiassa esitetyllä perusuralla, tarkoittaa Suomelle 6 miljoonan hiilidioksiditonnin päästövähennystarvetta. EU:n ehdotus mahdollistaisi joustokeinojen käytön, joita strategiassa ehdotetaan käytettäväksi.

Energiavirasto yhtyy strategian linjauksiin taakanjakosektorin päästövähennyskohteista ja kannattaisi laajemminkin joustomekanismeja mikäli se olisi mahdollista. Liikenteen osalla nopeat ja kustannustehokkaimmat ratkaisut painottuvat biopolttoaineiden käytön lisäämiseen. Energiavirasto kuitenkin huomauttaa, että pidemmällä aikavälillä liian sitovat velvoitteet saattavat vangita muita käyttövoimaratkaisuja, joilla toki päästövähennystavoitteet saavutettaisiin, mutta ei välttämättä kustannustehokkaasti. Raskaassa liikenteessä biopolttoaineiden käytön edistäminen saattaa olla kuitenkin kustannustehokasta myös pidemmällä aikavälillä.

Sähkö- ja kaasumarkkinat

Strategiassa korostetaan tehokkaiden alueellisten ja eurooppalaisten sähkömarkkinoiden sekä riittävän vahvojen rajasiirtoyhteyksien merkitystä toimivimpina ja kustannustehokkaimpina keinoina taata sähkön kilpailukykyinen hinta ja toimitusvarmuus. Lisäksi strategiassa pidetään tärkeänä, että investointien ohjaamiseksi järjestelmän kannalta oikeaan kapasiteettiin lyhyen aikavälin hintasignaalien tulee heijastaa aidosti sähkön kysyntää ja tarjontaa sekä kuluttajien aktivoimiseksi sähkön hinnan tulisi entistä paremmin heijastaa tukkuhinnan vaihtelua.

Energiavirasto kannattaa tehokkaasti toimiviin yhteisiin sähkömarkkinoihin perustuvaa lähtökohtaa. Sähkömarkkinoiden kehittymisen kannalta Energiavirasto pitää tärkeänä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin välisen uuden vaihtosähköyhteyden rakentamista ja hankkeen edistämistä tulee jatkaa myös poliittisella tasolla. Energiavirasto pitää tärkeänä myös sallia markkinoiden hintasignaalien välittyä vääristymättä kaikille markkinatoimijoille (ml tuottajat ja sähkönkäyttäjät), jolloin osapuolille syntyvät riittävät kannusteet toimia oikein ja investoida oikeisiin asioihin.

Energiavirasto kannattaa maakaasumarkkinoiden avaamista kilpailulle Balticconnector-kaasuputken valmistuttua. Gasumin siirtoverkkotoiminnan eriyttäminen aidosti maakaasun tai sähkön myyntiä ja tuotantoa harjoittavista yrityksistä ja toiminnoista on keskeistä. Energiavirasto pitää markkinoiden ja valvonnan kannalta parhaimpana ja läpinäkyvimpänä mallina ns. tosiasiallista eriyttämistä, jolloin Gasumin siirtoverkkotoiminta ja siihen liittyvä verkko-omaisuus eriytetään sähkön kantaverkkoyhtiö Fingridin tavoin muista Gasumin toiminnoista täysin erilliseen yhtiöön.

Energiatehokkuus

Strategiassa esitetään jatkettavaksi pitkälti nykyisiä energiatehokkuuden edistämistoimia kohderyhminä kuluttajat ja yritykset. Lisäksi uutena tavoitteena mainitaan kansalaisten osallistuminen energian käytön suunnitteluun ja kysyntäjouston hyödyntämiseen uutta teknologiaa hyödyntäen suuremmissa kuluttajaryhmissä.

Energiavirasto kannattaa esitettyjä toimenpiteitä, koska taloudellisten ohjauskeinojen lisäksi informaatio-ohjauksella voidaan vaikuttaa erityisesti kuluttajien käyttäytymiseen. Energiavirasto kuitenkin korostaa, että kuluttajille suunnattua informaatio-ohjausta on ensin syytä tutkia niin, että toimenpiteet olisivat mahdollisimman vaikuttavia. Lisäksi Energiavirasto huomauttaa, että hyvät tavoitteet eivät toteudu ilman niihin suunnattuja informaatio-ohjauksen voimavaroaja, joita strategiassa ei ole esitetty.

Ylijohtajan sijaisena Pekka Ripatti

Johtaja Tuulia Lepistö